

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข
เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ ให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ทางการแพทย์และการสาธารณสุขในปัจจุบัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗๖ (๕) (๗) (๘) และ (๙) แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข โดยคำแนะนำของคณะกรรมการยา จึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิก ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้าน ฉบับที่ ๒ ลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

ข้อ ๒ ให้ยาแผนโบราณตามคำรับต่อไปนี้เป็นยาสามัญประจำบ้าน

๑. ยาขับลม แก่ท้องอืด ท้องเฟ้อ

๑.๑ ยาประสะกะเพรา ยาวิสัมพยาใหญ่ ยาประสะกานพลู ยาแสงหมึก ยามันทธาตุ ยาประสะเจดพิงคี ยามหาจักรใหญ่ ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๑.๒ คำรับยาที่มีตัวยาต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาคำคัญ คือ จิง ข่า ตะไคร้ กานพลู สะระแหน่ โหระพา กะเพรา ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย กระเทียม หอมแดง กะทือ ใพล เม็ดพริกไทย เจดพิงคี ลูกกระวาน จันทน์เทศ อบเชย ดีปลี มหาหิงค์ ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกเร่ว ลูกผักชีลา เปราะหอม

ข้าวพลู สะค้ำน เกล็ดสระแห่น การบูร ผิวและใบมะกรูด ผิวและใบมะนาว สมัดน้อย สมัดใหญ่ โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๒. ยาถ่าย ยาระบาย

๒.๑ ยาตรีหอม ยาขรรณีสันตะฆาต ยาถ่าย ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๒.๒ ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ยาดำ โกงูน้ำเต้า มะขามแขก ผักคูน ขี้เหล็ก สมอไทย น้ำมันละหุ่ง ดีเกลือ ชะเอมไทย อ้อยสามส่วน ชุมเห็ดเทศ เกล็ดสินเธาว์ เกล็ดเทศ สลัดได รากตองแตก มะขามป้อม มะขามเปียก โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๓. ยาแก้ท้องเสีย

๓.๑ ยาเหลืองปิดสมุทร ยาธาตุนุรจจบ ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๓.๒ ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ใบฝรั่ง เปลือกมังคุด เปลือกทับทิม เปลือกขี้เถ้า รากกระท้อน รากมะพร้าว รากตาล รากลาน เปลือกต้นไช้เฒ่า เปลือกต้นมะขาม เปลือกฝักเพกา หมาก ขนุนดิบ ใบชา ครั้ง สีเสียด เปลือกซึก เปลือกแค เปลือกมะเดื่อชุมพร ขมิ้นชัน ลูกเบญจกานี โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๔. ยาแก้ไข้

๔.๑ ยาจันทน์ลีลา ยาประสะจันทน์แดง ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๔.๒ ตำรับยาที่มีตัวยาต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ สะเดา หนุ่ยนาง หนุ่ยแพรง บอระเพ็ด ชิงช้าชาลี ลูกใต้ใบ ฟ้าทะลายโจร รากคนทา รากมะเดื่อชุมพร รากชิงชี รากท้าวยายม่อม จันทน์เทศ จันทน์แดง ใบพิมเสน โกงสุกันพร้าว โกงสุสอ โกงสุพาลัมพา รากปลาไหลเผือก ลูกกระดอม หนุ่ยตีนนก พญามือเหล็ก ต้นเหมือดคน รากไคร้เครือ กรุงเขมา เมล็ดในฝักเพกา ซีกทั้งสอง โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๕. ยาแก้ร้อนใน

๕.๑ ยาเขียวหอม ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๕.๒ ตำรับยาที่มีตัวยาต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ผักกาดน้ำ เมล็ดมะกอก หนุ่ยใต้ใบ ใบพิมเสน จันทน์แดง จันทน์เทศ ฟ้าทะลายโจร แผลหอม ผักกระโสม ใบสันพร้าวหอม ผลมะระจั่นก ลูกมะคำดีควาย เผา ดอกจิว ใบตำลึง บอระเพ็ด โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๖. ยาบรรเทาหัด อีสุกอีใส

๖.๑ ยามหานิลแห่งทอง ยาเขียวหอม ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๖.๒ ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ จันทน์เทศ จันทน์แดง ใบพิมเสน ใบหญ้านาง ใบมะระ รากมะเดื่อชุมพร รากชิงชี รากหญ้านาง รากคนทา รากท้าวยายม่อม ผักกระโถม ใบสันพร้าวหอม ว่านกิบเรด ว่านร้อนทอง มหาสดำ ไคร้เครือ เนระพูสี ลูกมะค่าคึควาย รากมะนาว รากมะกรูด รากมะปราง รากมะเฟือง โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๗. ยาแก้ลมวิงเวียน

๗.๑ ยาหอมเทพจิตร ยาหอมทิพโอสถ ยาหอมอินทจักร์ ยาหอมนวโกฐ ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๗.๒ ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ เกสรทั้งห้า กฤษณา สมุลแว้ง โกงฐพุงปลา โกงฐกระดูก เปราะหอม แผลกหอม อบเชย ชะมด เทียนทั้งห้า พิมเสน เกล็ดสะระแห่น โกงฐหัวบัว โกงฐเชียง กระลำพัก ขอนดอก หญ้าฝรั่ง จันทน์หอม จันทน์เทศ เปลือกชะลูด กานพลู จันทน์ชะมด ผิว ดอก ใบส้ม โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๘. ยาแก้ไอ

๘.๑ ยาอำมฤควาที ยาประสะมะแว้ง ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๘.๒ ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ มะแว้ง ชะเอมเทศ สมอเทศ มะขามป้อม ส้มป่อย ใบสวาด มะนาว

มะเขือขื่น กฤษณา รากส้มกุ้ง มะขามเปียก โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๕. ยาบำรุงร่างกาย

ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ระบุ่ม โกงูเชียง โกงูหัวบัว โสม เห็ดหลินจือ เหง้าหมู กระชาย กำล้งวู้เถลิง กำล้งหนุมาน กำล้งซ้างสาร เม็ดข่อย เปลือกตะโกนา เปลือกทังถ่อน หัวกวาวเครือ กำล้งเสื่อโครัง โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๑๐. ยาบำรุงโลหิต

๑๐.๑ ยาบำรุงโลหิต ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๑๐.๒ ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ฝาง ดอกคำฝอย ฝักเป็ดแดง โกงูเชียง ดอกคำไทย ดอกกรรณิการ์ สนิมเหล็ก โกงูทังห้า แกแล แก่นขี้เหล็ก ว่านสากเหล็ก โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๑๑. ยาแก้ประจำเดือนไม่ปกติ

๑๑.๑ ยาประสะไพล ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๑๑.๒ ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ แก่นแสมสาร แก่นแสมทะเล ลูกกัดเค้า หางไหลแดง มะไฟเดือนห้า

เอื้องเพชรมา สารส้ม ผ่าง แกลแล คำฝอย คำไทย เทียนดำ ไพล ผิวมะกรูด ใบส้มเลี้ยว ใบส้มป่อย รากมะดัน เถาคันทั้งสอง ผักเป็ดแดง ผักเสี้ยนผี ขมิ้นเครือ ว่านชั้กมดลูก โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๑๒. ยาขับน้ำควาปลา

๑๒.๑ ยาไฟประลัยกัลป์ ยาไฟห่ากอง ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๑๒.๒ คำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ รากเจตมูลเพลิงแดง ชิง ดีปลี พริกไทย ผิวมะกรูด แก่นแสมทะเล ผ่าง สารส้ม หัสคุณเทศ หางไหลแดง ว่านชั้กมดลูก เปลือกมะรุ้ม กระเทียม ข่า ไพล ตะไคร้ โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๑๓. ยาขยัเส้น หรือยาแก้ปวดเมื่อย

คำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ เถาว์วัลย์เปรียง เถาเอ็นอ่อน มะคำไก่ รากแจจ รวงแดง เถาโคกลาน กำแพงเจ็ดชั้น หัวดองดึง หัวกระดาดทั้งสอง หัวอุตพิษ หัวบุก หัวกลอย กำลั้งหนูมาน กำลั้งเสือโคร่ง เถาเมื่อย ส้มม้าทะเลยา โรคแดง โรคขาว โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๑๔. ยาขับปัสสาวะ

ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ หญ้าคา หญ้าชันกาด ขลุ้ อ้อยแดง โศภนกระสุน หญ้าหนวดแมว รากลำเจียก เหง้าสับประรด รากมะละกอ รากไม้รวก บานไม่รู้โรย ใบอินทนิลน้ำ รากไทรย้อย กระเจี๊ยบ สารส้ม ดันหงอนไก่ ผักกาดน้ำ โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๑๕. ยาบรเวทริดสีดวงทวารหนัก

ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ โทษุณกักรา อักคิถวาร เพชรสังฆาต ผักแพวแดง แพงพวย เปลือกข่อย ขลุ้ โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๑๖. ยาถ่ายพยาธิ

ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ลูกมะเกลือสด รากทับทิม เมล็ดสะแก และสะแกทั้งห้า รากเล็บมือนาง เปลือกมะหาด ชุมเห็ดเทศ เปลือกต้นไผ่เฒ่า ดันถอบแถบ ปวกหาด ลูกเล็บมือนาง โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๑๗. ยาแก้ทรางดานขโมย

๑๗.๑ ยาประสะเปราะใหญ่ ที่มีส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน ขนาดบรรจุตามรายละเอียดในข้อ ๓ แห่งประกาศฉบับนี้

๑๗.๒ ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ดานทั้งห้า ลูกสะแก เล็บมือนาง ถอบแถบ บอระเพ็ด ขมิ้นอ้อย

เปลือกต้นไผ่เนา แก่นมะเกลือ งวงตาล ชุมเห็ดเทศ เถาลิ้นเสือ จุกหอม จุกกระเทียม รากทับทิม มะหาด โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๑๘. ยาบรรเทาอาการผื่นคันตามผิวหนัง

ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ข่า ดอกชุมเห็ดเทศ ใบเล็บมือนาง ข้าวเอ็นทั้งสอง ขันทองพยาบาท กำมะถันเหลือง น้ำสารส้ม ลิ่นทะเล ดินสอพอง กระเทียม โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๑๙. ยาแก้กลากเกลื้อน

ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ขันทองพยาบาท ใบเหงือกปลาหมอ ใบทองพันชั่ง กะเม็ง ใบน้อยหน่า หนอน ดायอยาก กำมะถันเหลือง เม็ดในสบู่ใหญ่ กระเทียม สารส้ม โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๒๐. ยาแก้หิด

ตำรับยาที่มีตัวยาดังต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ เมล็ดในน้อยหน่า กำมะถัน ลูกกระเบา ลูกกระเบียน ลูกสะบ้ามอญ โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๒๑. ยาบรرتهاผี แผล

ตำรับยาที่มีตัวยาต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ว่านหางจระเข้ ขมิ้นอ้อย ต้อยติ่ง หมากดิบ สีเสียด เสน ขางสน ไบมะกา กำมะถันเหลือง โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๒๒. ยาทาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก

ตำรับยาที่มีตัวยาต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ว่านหางจระเข้ ว่านหางช้าง ดินสอพอง ขมิ้นอ้อย ขมิ้นชัน พิมเสน การบูร เกล็ดสะระแหน่ ถิ่นทะเล โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๒๓. ยาบรرتهاอาการปวดเมื่อย และแมลงกัดต่อย

ตำรับยาที่มีตัวยาต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ เกล็ดสะระแหน่ พิมเสน การบูร น้ำมันยูคาลิปตัส เสดดพังพอน น้ำมันอบเชย น้ำมันกานพลู น้ำมันเจียว น้ำมันระกำ ตะไคร้หอม ว่านเพชรหึง โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๒๔. ยาบรرتهاอาการเจ็บคอ

ตำรับยาที่มีตัวยาต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ฟ้าทะลายโจร มะขามป้อม ชะเอมเทศ สมอเทศ ลูกเบญจกานี ผักคราด หญ้าดอกขาว น้ำประสานทองสะคุ พิมเสน โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

๒๕. ยาแก้ลิ้นเป็นฝ้า

คำรับยาที่มีตัวยาต่อไปนี้ ตัวหนึ่งตัวใดหรือหลายตัวเป็นตัวยาสำคัญ คือ ลูกเบญจกานี ชาดก้อน พิมเสน หมึกหอม ลิ้นทะเล ใบสวาด ใบฝรั่ง สีเสียด หมาก โดยสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน และขนาดบรรจุ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการยา

ข้อ ๓ ให้ยาแผนโบราณซึ่งมีชื่อ ส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน คำเตือน และขนาดบรรจุ ต่อไปนี้ เป็นยาสามัญประจำบ้าน

(๑) ยาประสะกะเพรา

วัตถุดิบส่วนประกอบ พริกไทย จิง ดีปลี กระเทียม หนักสิ่งละ ๒ ส่วน ชะเอมเทศ มหาหิงคุ์ หนักสิ่งละ ๘ ส่วน เกลือสินเธาว์ หนัก ๑ ส่วน ผิวมะกรูด หนัก ๒๐ ส่วน ใบกะเพรา หนัก ๕๗ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๑ กรัม

สรรพคุณ แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ละลายน้ำสุก หรือน้ำใบกะเพราต้ม แก้ท้องแน่นจุกเสียด ใช้ไฟลเผาไฟพอสุก ผ่นแทรก

ขนาดรับประทาน รับประทานเช้า เย็น

เด็กอายุ ๑ - ๓ เดือน ครั้งละ ๑ - ๒ เม็ด

เด็กอายุ ๔ - ๖ เดือน ครั้งละ ๒ - ๓ เม็ด

เด็กอายุ ๗ - ๑๒ เดือน ครั้งละ ๔ - ๖ เม็ด

ขนาดบรรจุ ๓๐ เม็ด

(๒) ยาวิสัมพยาใหญ่

วัตถุดิบประกอบ ลูกผักชีลา ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ หนักสิ่งละ ๘ ส่วน กระจวาน กานพลู โกงสุส โกงสุมา โกงสุหวับัว โกงสุเชียง โกงสุจุพาลัมพา อบเชย สมุลแว้ง สมอเทศ สมอไทย รากไคร้เครือ ว่านน้ำ บอระเพ็ด จิงแห้ง พญารากขาว หนักสิ่งละ ๒ ส่วน ดีปลี หนัก ๕๖ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้ท้องขึ้น อืดเฟ้อ จุกเสียด

ขนาดรับประทาน รับประทานทุก ๔ ชั่วโมง

ครั้งละ ๑ ช้อนชา ใช้น้ำสุกเป็นกระสาย หรือผสม

น้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๓) ยาประสะกานพลู

วัตถุดิบประกอบ เทียนดำ เทียนขาว โกงสุส โกงสุกระดูก กำมะถันเหลือง การบูร รากไคร้เครือ เปลือกเพกา เปลือกขี้ไต้ ใบกระจวาน ลูกกระจวาน ลูกผักชีลา แฝกหอม ว่านน้ำ หัวกระชาย เปราะหอม รากแจง กรุงเขมา หนักสิ่งละ ๕ ส่วน รากข้าวสาร เนื้อไม้ ลูกจันทน์ ขมิ้นชัน หนักสิ่งละ ๘ ส่วน จิงแห้ง ดีปลี หนักสิ่งละ ๓ ส่วน ไพล เจตมูลเพลิงแดง สะก้าน ช้าพลู หนักสิ่งละ ๒ ส่วน เปลือกขิก หนัก ๑๐ ส่วน พริกไทย หนัก ๑ ส่วน กานพลู หนัก ๑๓๑ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้ปวดท้อง เนื่องจากธาตุไม่ปกติ ไข้ไพลเผาไฟฝนกับ น้ำปูนใส ถ้าหาน้ำกระสายไม่ได้ ใ้ใช้น้ำสุกแทน

ขนาดรับประทาน รับประทานทุก ๓ ชั่วโมง

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ ช้อนชา

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๔) ยาแสงหมึก

วัตถุดิบประกอบ หมึกหอม จันทน์ชะมด ลูกกระวาน จันทน์เทศ
ใบพิมเสน ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กานพลู ใบสันพร้าวหอม หัวหอม ใบกะเพรา
หนักสิ่งละ ๕ กรัม พิมเสน หนัก ๑ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๒ กรัม

สรรพคุณ แก้ตัวร้อน ละลายน้ำดอกไม้เทศ

แก้ท้องขึ้น ปวดท้อง ละลายน้ำใบกะเพราต้ม

แก้ไอ ขับเสมหะ ละลายน้ำลูกมะแว้งเครือ หรือลูกมะแว้งต้น

กวาดคอ

แก้ปากเป็นแผล แก้ระออง ละลายน้ำลูกเบญจกานีฝนทาปาก

ขนาดรับประทาน

ใช้กวาดคอวันละ ๑ ครั้ง หลังจากนั้นรับประทานทุก ๓ ชั่วโมง

เด็กอายุ ๑-๖ เดือน ครั้งละ ๒ เม็ด

เด็กอายุ ๗-๑๒ เดือน ครั้งละ ๓ เม็ด

ขนาดบรรจุ ๑๒ เม็ด

(๕) ยามันทธาตุ

วัตถุดิบประกอบ โกฐสอ โกฐเจมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐจุฬาลัมพา
เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนขาวเปลือก เทียนดำตึกแดน รากไคร้เครือ

ลูกผักชีล้อม ลูกผักชีดำ การบูร กระเทียม เปลือกสมุลแห้ง เปลือกโมกมัน
จันทน์แดง จันทร์เทศ กานพลู ดีปลี รากข้าวปลู เถาสะค้าน รากเจตมูลเพลิงแดง
พริกไทยล่อน ลูกจันทน์ หนักสิ่งละ ๑ ส่วน จึง ลูกเบญจกานี หนักสิ่งละ ๓ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้ธาตุไม่ปกติ แก้ท้องจันท้องเพื่อ

ขนาดรับประทาน รับประทาน วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ ช้อนชา ละลายน้ำสุก

เด็ก ครั้งละ $\frac{๑}{๒}$ ช้อนชา ละลายน้ำสุก

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๖) ยาประสะเจตพังคิ

วัตถุดิบประกอบ ดอกจันทน์ ลูกจันทน์ ลูกกระวาน ใบกระวาน
กานพลู กรุงเขมา รากไคร้เครือ การบูร ลูกสมอทะเล พญารากขาว เปลือกหว่า
เกลือสินเธาว์ หนักสิ่งละ ๑ ส่วน พริกไทยล่อน บอระเพ็ด หนักสิ่งละ ๒ ส่วน
ข่า หนัก ๑๖ ส่วน ระย้อม หนัก ๒ ส่วน เจตพังคิ หนัก ๓๕ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้กษัยจุกเสียด

ขนาดรับประทาน รับประทานเช้าและเย็น ก่อนอาหาร

ครั้งละ ๑ ช้อนชา ละลายน้ำสุก

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๗) ยามหาจักรใหญ่

วัตถุดิบประกอบ โกรฐสอ โกรฐเขมา โกรฐพุงปลา โกรฐก้านพร้าว
โกรฐกระดูก เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนขาวเปลือก เทียนเขาวาฬ
สมอไทย (เอาแต่เนื้อ) สมอพิเภก (เอาแต่เนื้อ) มะขามป้อม (เอาแต่เนื้อ)
ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน กานพลู ชะเอมเทศ เมล็ดโหระพา ลูกผักชีลา
สารส้ม ขมิ้นอ้อย หัวกระเทียม หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ยาดำสะตุ หนัก ๕ ส่วน
ใบกระพังโหม หนัก ๓๐ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๕ กรัม

สรรพคุณ แก้ลมทราง แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

ขนาดรับประทาน เด็กอายุต่ำกว่า ๕ ขวบ รับประทานครั้งละ ๑ - ๓

เม็ด

เพิ่มและลดได้ตามส่วน รับประทานกับน้ำสุกก่อนอาหารเช้า - เย็น
ขนาดบรรจุ ๑๐ เม็ด

(๘) ยาตรีหอม

วัตถุดิบประกอบ เนื้อลูกสมอเทศ เนื้อลูกสมอพิเภก เนื้อลูกมะขาม
ป้อม ลูกผักชีลา หนักสิ่งละ ๕ ส่วน รากไคร้เครือ โกรฐสอ ชะเอมเทศ ลูกชดคั่ว
หนักสิ่งละ ๑ ส่วน เนื้อลูกสมอไทย โกรฐน้ำเต้าใหญ่หนึ่งลูก หนักสิ่งละ ๒๒ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๒ กรัม

สรรพคุณ แก้เด็กท้องผูก ระบายพิษไข้

ขนาดรับประทาน รับประทานก่อนอาหารเช้า

เด็กอายุ ๑-๒ เดือน ครั้งละ ๒-๓ เม็ด

เด็กอายุ ๓-๕ เดือน ครั้งละ ๔-๕ เม็ด

เด็กอายุ ๖-๑๒ เดือน ครั้งละ ๖-๘ เม็ด

ขนาดบรรจุ ๓๐ เม็ด

(๙) ยารณีสันตะฆาต

วัตถุดิบประกอบ ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน กานพลู
เทียนดำ เทียนขาว หัวดองดิ่ง หัวบุก หัวกลอย หัวกระดาดขาว หัวกระดาดแดง
ลูกเร่ว จิง ชะเอมเทศ รากเจตมูลเพลิงแดง โกฐกระดุก โกฐเขมา โกฐน้ำเต้า
หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ผักแพวแดง เนื้อลูกมะขามป้อม หนักสิ่งละ ๒ ส่วน
เนื้อลูกสมอไทย มหาหิงค์ การบูร หนักสิ่งละ ๖ ส่วน รงทอง (ประสะแล้ว)
หนัก ๔ ส่วน ยาดำ หนัก ๒๐ ส่วน พริกไทยล่อน หนัก ๘๖ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้กษัยเส้น เถาดาน ท้องผูก

ขนาดรับประทาน รับประทาน วันละ ๑ ครั้ง ก่อนอาหารเช้าหรือก่อนนอน

ครั้งละ ๑-๑ ช้อนชา ละลายน้ำสุก หรือผสม

น้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน

คำเตือน คนเป็นไข้ หรือสตรีมีครรภ์ ห้ามรับประทาน

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๑๐) ยาถ่าย

วัตถุดิบประกอบใบมะกา ใบมะขาม ใบส้มป่อย หญ้าไทร ใบไผ่ป่า
ผักคูน รากขี้กาแดง รากขี้กาขาว รากดองแตก เถาว์ลัยเปรียง หัวหอม ผักส้มป่อย
สมอไทย สมอติง หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ขี้เหล็กทั้ง ๕ หนัก ๑ ส่วน ยาดำหนัก ๔ ส่วน
ดีเกลือฝรั่ง หนัก ๒๐ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๕ กรัม

สรรพคุณ แก่ท้องผูก

ขนาดรับประทาน รับประทาน วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน ครั้งละ ๒-๕ เม็ด ตามธาตุหนักธาตุเบา

ขนาดบรรจุ ๑๐ เม็ด

(๑๑) ยาเหลืองปิดสมุทร

วัตถุดิบประกอบ หัวหมู ขมิ้นอ้อย เปลือกเพกา รากกล้วยดิบ กระเทียมคั่ว ดีปลี ชันช้อย ครั้ง สีเสียดเทศ สีเสียดไทย ใบเทียน ใบทับทิม หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ขมิ้นชัน หนัก ๖ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๑ กรัม

สรรพคุณ แก่ท้องเสีย ใช้น้ำเปลือกลูกทับทิมหรือเปลือกแคต้มกับ น้ำปูนใสเป็นกระสาย ถ้าหาน้ำกระสายไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกแทน และให้รับประทาน ร่วมกับน้ำละลายเกลือแกงด้วย

ขนาดรับประทาน รับประทานวันละ ๓ เวลา ก่อนอาหาร

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑๐ เม็ด

ขนาดบรรจุ ๓๐ เม็ด

(๑๒) ยาธาตุบรรจบ

วัตถุดิบประกอบ จิง โกฐเขมา โกฐพุงปลา โกฐเชียง โกฐสอ เทียนดำ เทียนขาว เทียนสัตตบุษย์ เทียนยาวพาลี เทียนแดง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กานพลู การบูร เปลือกสมุลแว้ง ลูกกระวาน ลูกผักชีลา ใบพิมเสน รากไคร้เครือ ดีปลี เปราะหอม หนักสิ่งละ ๔ ส่วน โกฐก้านพร้าว หนัก ๘ ส่วน เนื้อลูกสมอไทย หนัก ๑๖ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้อาตุไม่ปกติ ท้องเสีย ใช้เปลือกแคหรือเปลือกสะเดา หรือเปลือกลูกท้อทิมด้มกับน้ำปูนใส

แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ใช้กระเทียม ๓ กลีบ ทูบขงน้ำร้อน หรือใช้ใบกะเพราต้มเป็นกระสาย ถ้าหาน้ำกระสายไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน

ขนาดรับประทาน รับประทานวันละ ๓ เวลา ก่อนอาหาร

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ ช้อนชา

เด็ก ครั้งละ $\frac{๑}{๒}$ ช้อนชา

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๑๓) ยาจันทร์ลีลา

วัตถุดิบประกอบ โกฐสอ โกฐเขมา โกฐจุฬาลัมพา จันทร์เทศ จันทร์แดง ลูกกระดอม บอระเพ็ด รากปลาไหลเผือก หนักสิ่งละ ๔ ส่วน พิมเสน หนัก ๑ ส่วน

วิธีทำ ชนิดผง บดเป็นผง

ชนิดเม็ด บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๕ กรัม

สรรพคุณ แก้ไข้ แก้อั่วร้อน

ขนาดรับประทาน รับประทาน ทุก ๔ ชั่วโมง

ชนิดผง เด็ก ครั้งละ ๑-๑ $\frac{๑}{๒}$ ช้อนชา

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑-๒ ช้อนชา

ชนิดเม็ด เด็ก ครั้งละ ๑-๒ เม็ด

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๓-๔ เม็ด

ขนาดบรรจุ ชนิดผง ๑๕ กรัม

ชนิดเม็ด ๓๐ เม็ด

(๑๔) ยาประสะจันทน์แดง

วัตถุดิบประกอบ รากเหมือดคน รากมะปรางหวาน รากมะนาว เปราะหอม โกงูหัวบัว จันทน์เทศ ฝางเสน หนักสิ่งละ ๕ ส่วน เกสรบัวหลวง ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกมะลิ หนักสิ่งละ ๑ ส่วน จันทน์แดง หนัก ๓๒ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้ไข้ตัวร้อน กระจายน้ำ ละลายน้ำสุกหรือน้ำดอกมะลิ

ขนาดรับประทาน รับประทานทุก ๓ ชั่วโมง

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ ช้อนชา

เด็ก ครั้งละ $\frac{๑}{๒}$ ช้อนชา

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๑๕) ยาเขียวหอม

วัตถุดิบประกอบ ใบพิมเสน ใบผักกระฉิม ใบหมากผู้ ใบหมากเมีย ใบสันพร้าวหอม รากแฝกหอม เปาะหอม จันทน์เทศ จันทน์แดง ว่านกีบแรด ว่านร้อนทอง เนระพูสี พืชนาศน์ มหาสดำ รากไคร้เครือ ดอกพิทูล เกสรบุนนาค เกสรสารภี เกสรบัวหลวง หนักสิ่งละ ๑ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้ตัวร้อน ร้อนใน กระจายน้ำ ละลายน้ำสุก หรือน้ำดอกมะลิ

แก้พิษหัด พิษสุกใส ละลายน้ำรากผักชีต้ม ทั้งรับประทาน

และชะโลม

ขนาดรับประทาน รับประทานวันละ ๔-๖ ครั้ง

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ ช้อนชา

เด็ก ครั้งละ $\frac{๑}{๒}$ ช้อนชา

ขนาดบรรจุ ๓๐ กรัม

(๑๖) ยามหานิลแห้งทอง

วัตถุดิบประกอบ เนื้อไม้เม็ดสะบ้ามอญสุ่ม หวายตะค้าสุ่ม
เม็ดมะกอกสุ่ม ลูกมะคำดีควายสุ่ม ถ่านไม้สัก จันทน์แดง จันทน์เทศ ใบพิมเสน
ใบหญ้านาง หมักหอม หนักสิ่งละ ๑ ส่วน เบี้ยจั่นคั่วให้เหลือง ๓ เบี้ย

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด ปิดทองคำเปลว หนักเม็ดละ ๐.๕ กรัม

สรรพคุณ แก้ไข้ แก้กระหายน้ำ แก้หัด อีสุกอีใส

ขนาดรับประทาน รับประทาน วันละ ๒ ครั้ง

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๓-๔ เม็ด

เด็ก ครั้งละ ๑-๒ เม็ด

ขนาดบรรจุ ๓๐ เม็ด

(๑๗) ยาหอมเทพจิตร

วัตถุดิบประกอบ ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน กานพลู
จันทน์แดง จันทน์ขาว กฤษณา กระลำพัก ขอนดอก ชะลูด อบเชย เปราะหอม
แฝกหอม หนักสิ่งละ ๒ ส่วน ผิวมะกรูด ผิวมะขี้เฒ่า ผิวมะนาว ผิวส้มตระกูล
ผิวส้มจีน ผิวส้มโอ ผิวส้มเขียวหวาน หนักสิ่งละ ๔ ส่วน ผิวส้มซ่า หนัก ๒๘ ส่วน

ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารภี เกสรบัวหลวง ดอกบัวขม ดอกบัวเพื่อน
 หนักสิ่งละ ๕ ส่วน การบูร หนัก ๑ ส่วน โกงสุส โกงสุเมมา โกงสุห้วบัว โกงสุเชียง
 โกงสุจุฬาลัมพา โกงสุกระดุก โกงสุก้านพร้าว โกงสุพุงปลา โกงสุชฎามังสี หนักสิ่งละ
 ๕ ส่วน เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตักแตน
 เทียนเขาวาฬ เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ หนักสิ่งละ ๕ ส่วน
 พิมเสน หนัก ๔ ส่วน ดอกมะลิ หนัก ๑๘๕ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ผสมน้ำดอกไม้เทศ ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ
 ๐.๒ กรัม

สรรพคุณ แก้ลม บำรุงหัวใจ

ขนาดรับประทาน ครั้งละ ๕-๗ เม็ด

ขนาดบรรจุ ๓๐ เม็ด

(๑๘) ยาหอมทิพโอสถ

วัตถุดิบประกอบ ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกมะลิ
 เกสรบัวหลวง ดอกกระดังงา ดอกจำปา ดอกบัวจงกลนี หัวแห้วไทย กระจับ
 ผ่าง จันทน์แดง จันทน์ขาว จันทร์เทศ กฤษณา ชะลูด อบเชย สมุลแว้ง สนเทศ
 ว่านน้ำ กระชาย เปราะหอม ดอกคำไทย ชะเอมเทศ สุรามฤต ข่าต้น ลูกจันทน์
 ดอกจันทน์ หนักสิ่งละ ๕ ส่วน โกงสุส โกงสุเมมา โกงสุห้วบัว โกงสุเชียง โกงสุจุฬาลัมพา
 โกงสุกระดุก โกงสุก้านพร้าว โกงสุพุงปลา โกงสุชฎามังสี หนักสิ่งละ ๒ ส่วน เทียนดำ
 เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตักแตน เทียนเขาวาฬ เทียน
 สัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ การบูร หนักสิ่งละ ๑ ส่วน พิมเสน
 หนัก ๒ ส่วน

วิธีทำ ชนิดผง บดเป็นผง

ชนิดเม็ด บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๒ กรัม

สรรพคุณ แก้ลม วิงเวียน ละลายน้ำดอกไม้หรือน้ำสุก

ขนาดรับประทาน

ชนิดผง ครั้งละ $\frac{๑-๑}{๒}$ ช้อนชา

ชนิดเม็ด ครั้งละ ๕-๗ เม็ด

ขนาดบรรจุ ชนิดผง ๑๕ กรัม

ชนิดเม็ด ๓๐ เม็ด

(๑๕) ยาหอมอินทจักร์

วัตถุดิบประกอบ สะค้าน รากข้าวปลู จิง ดีปลี รากเจตมูลเพลิงแดง
ลูกผักชีลา โกงสุส โกงสุมา โกงสุกันพร้าว โกงสุพุงปลา โกงสุพาลัมพา โกงสุเชียง
โกงสุกักรา โกงสุน้ำเต้า โกงสุกระดูก เทียนดำ เทียนขาว เทียนแดง เทียนข้าวเปลือก
เทียนเขาวพาลี จันทน์แดง จันทน์เทศ เถามวกแดง เถามวกขาว รากหญ้านาง
เปลือกชะลูด อบเชย เปลือกสมุลแว้ง กฤษณา กระถ่ำพัก บอระเพ็ด ลูกกระดอม
กำยาน ขอนดอก ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน กานพลู รากไคร้เครือ ลำพันแดง
ดอกสารภี ดอกพิกุล ดอกนุนนาค ดอกจำปา ดอกกระดังงา ดอกมะลิ ดอกคำไทย
ฝางเสน ดีวัว พิมเสน สิ่งละ ๑ ส่วน

วิธีทำ ชนิดผง บดเป็นผง

ชนิดเม็ด บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ

๐.๒ กรัม

สรรพคุณ แก้ลมบาดทะจิต ใช้น้ำดอกมะลิ

แก้กลิ่นเหียนอาเจียน ใช้น้ำลูกผักชี เทียนดำต้ม
ถ้าไม่มีใช้น้ำสุก

แก้ลมจุกเสียด ใช้น้ำจิงต้ม

ขนาดรับประทาน รับประทานทุก ๓ ชั่วโมง

ชนิดผง ครั้งละ ๑-๑ ช้อนชา
๒

ชนิดเม็ด ครั้งละ ๕ - ๑๐ เม็ด

ขนาดบรรจุ ชนิดผง ๑๕ กรัม

ชนิดเม็ด ๓๐ เม็ด

(๒๐) ยาหอมนวโกฐ

วัตถุดิบประกอบ จิงแห้ง คีปี้ เจตมูลเพลิงแดง สะค้าน ช้าพลู
หนักสี่ละ ๓ ส่วน หัวหมู โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐจุฬาฬัมพา
โกฐกระดูก โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา โกฐชฎามังสี เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว
เทียนข้าวเปลือก เทียนดาตักแตน เทียนเขาวาณี เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย
เทียนตากบ สักชี ลูกราชดัด ลูกสารพัดพิษ ลูกกระวาน กานพลู ดอกจันทน์ ลูกจันทน์
จันทน์เทศ จันทน์แดง อบเชยฉนวน เปลือกสมุลแว้ง หล้าตีนนก แฝกหอม
เปลือกชะลูด ปราระหอม รากไคร้เครือ เนื้อไม้ ขอนดอก กระลำพัก เนื้อลูกมะขามป้อม
เนื้อลูกสมอพิเภก ชะเอมเทศ ลูกผักชีลา ลูกกระดอม บอระเพ็ด เกสรบัวหลวง
เกสรบุณนาค ดอกพิกุล ดอกสารภี ดอกมะลิ แก่นสน หนักสี่ละ ๔ ส่วน พิมเสน
หนัก ๑ ส่วน

วิธีทำ

ชนิดผง บดเป็นผง

ชนิดเม็ด บดเป็นผง ทำเป็นเม็ดหนักเม็ดละ ๐.๒

กรัม

สรรพคุณ แก้ลมคลิ่นเหียน อาเจียน ใช้น้ำลูกผักชี เทียนคำต้ม

แก้ลมปลายไข้ ใช้ก้านสะเดา ลูกกระดอม และบอระเพ็ด

ต้มเอาน้ำ ถ้าหาน้ำกระสายไม่ได้ ใช้น้ำสุกแทน

ขนาดรับประทาน รับประทานทุก ๓ ชั่วโมง

ชนิดผง ครั้งละ $\frac{๑}{๒}$ - ๑ ช้อนชา

ชนิดเม็ด ครั้งละ ๕ - ๑๐ เม็ด

ขนาดบรรจุ ชนิดผง ๑๕ กรัม

ชนิดเม็ด ๓๐ เม็ด

(๒๑) ยาอำมฤควาที

วัตถุดิบประกอบ รากไคร้เครือ โกงูพุงปลา เทียนขาว ลูกผักชีลา
เนื้อลูกมะขามป้อม เนื้อลูกสมอพิเภกหนักสิ่งละ ๗ ส่วน ชะเอมเทศหนัก ๔๑ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้ไอ ขับเสมหะ ละลายน้ำมะนาวแทรกเกลือ ใช้จับ

หรือกวาดคอ

ขนาดที่ใช้

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ ช้อนชา

เด็ก ลดลงตามส่วน

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๒๒) ยาประสมมะแว้ง

วัตถุดิบประกอบ สารส้ม หนัก ๑ ส่วน ขมิ้นอ้อย หนัก ๓ ส่วน
ใบสวาด ใบตานหม่อน ใบกะเพรา หนักสิ่งละ ๔ ส่วน ลูกมะแว้งต้น ลูกมะแว้งเครือ
หนักสิ่งละ ๘ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ผสมน้ำสุกแทรกพิมเสนพอควร ทำเป็นเม็ด
หนักเม็ดละ ๐.๒ กรัม

สรรพคุณ แก้ไอ แก้เสมหะ ละลายน้ำมูกแทรกเกลือรับประทาน
หรือใช้อม

ขนาดรับประทาน

เด็ก ครั้งละ ๑ - ๒ เม็ด

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๕ - ๗ เม็ด

ขนาดบรรจุ ๓๐ เม็ด

(๒๓) ยาบำรุงโลหิต

วัตถุดิบประกอบ จิงแห้ง ดีปลี เจตมูลเพลิงแดง สะค้าน ช้าพลู
ขมิ้นเครือ เถาม่วงแดง กำลั้งวัวเถลิง ดอกสารภี ดอกพิทูร ดอกบุนนาค เกสร
บัวหลวง หนักสิ่งละ ๒ ส่วน ดอกจันทร์ ลูกจันทร์ ลูกกระวาน กานพลู เทียนดำ
เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาดักแตน โกรฐสอ โกรฐเจมา โกรฐหัวบัว
โกรฐเขียง โกรฐจุฬาลัมพา เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกสมอติงู เนื้อลูกสมอพิเภก
เปลือกชะลูด เปลือกอบเชยเทศ จันทร์แดง แก่นแสมสาร แก่นแสมทะเล กฤษณา
หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ครั้ง หนัก ๘ ส่วน ผ่างดอกคำไทย หนักสิ่งละ ๑๐ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ บำรุงโลหิต

ขนาดรับประทาน รับประทาน วันละ ๒ ครั้ง เช้า - เย็น ก่อนอาหาร

ครั้งละ ๑ ช้อนชา ละลายน้ำสุก

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๒๔) ยาประสะไพล

วัตถุดิบประกอบ ผิวมะกรูด ว่านน้ำ กระเทียม หัวหอม พริกไทย
ดีปลี จิง ขมิ้นอ้อย เทียนดำ เกลือสินเธาว์ หนักสิ่งละ ๘ ส่วน การบูร หนัก ๑ ส่วน
ไพล หนัก ๘๑ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้จุกเสียด แก้ระดูไม่ปกติ ขับน้ำคาวปลา

ขนาดรับประทาน รับประทาน วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร

ครั้งละ ๑ ช้อนชา ละลายน้ำสุก หรือน้ำสุรา

ขนาดบรรจุ ๓๐ กรัม

(๒๕) ยาไฟประลัยกัลป์

วัตถุดิบประกอบ พริกไทยอ่อน จิง ดีปลี กระเทียม หนักสิ่งละ
๔ ส่วน ขมิ้นอ้อย กะทือ ข่า ไพล เปลือกมะรุ้ม หนักสิ่งละ ๕ ส่วน รากเจตมูล
เพลิงแดง สารส้ม แก่นแสมทะเล การบูร ผิวมะกรูด หนักสิ่งละ ๖ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ ขับน้ำคาวปลาในเรือนไฟ ช่วยห้ามดลูกเข้าอู่

ขนาดรับประทาน รับประทาน วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร

ครั้งละ ๑ ช้อนชา ละลายน้ำสุก หรือน้ำสุรา

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๒๖) ยาไฟหักอง

วัตถุประสงค์ประกอบ รากเจตมูลเพลิงแดง จิง พริกไทยล่อน สารส้ม ผักส้มป่อย หนักสิ่งละ ๑ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ ขับน้ำคาวปลาในเรือนไฟ ช่วยให้มีดลูกเข้าอู่

ขนาดรับประทาน รับประทาน วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร

ครั้งละ ๑ ช้อนชา ละลายน้ำสุก หรือน้ำสุรา

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

(๒๗) ยาประสะเปราะใหญ่

วัตถุประสงค์ประกอบ โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐจุฬาลัมพา เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนขาวเปลือก เทียนดาตักแตน ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน กานพลู จันทน์เทศ จันทร์แดง ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกพิกุล เกสรบัวหลวง หนักสิ่งละ ๑ ส่วน เปราะหอม หนัก ๒๐ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ ถอนพิษไข้ตานทรายสำหรับเด็ก ละลายน้ำดอกไม้เทศ หรือน้ำสุก

รับประทาน หรือผสมน้ำสุราสุมกระหม่อม

ขนาดรับประทาน รับประทานทุก ๓ ชั่วโมง

ครั้งละ $\frac{๑}{๒}$ - ๑ ช้อนชา

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

ข้อ ๔ ฉลากยาสามัญประจำบ้านตามประกาศนี้ต้องแสดงข้อความดังต่อไปนี้

๔.๑ ชื่อยาตามที่ระบุในประกาศ ในกรณีเป็นตำรับยาที่มีการกำหนดชื่อยาไว้ในประกาศฉบับนี้

กรณีมีชื่อทางการค้า ให้แสดงชื่อยาตามประกาศควบคู่กับชื่อทางการค้าด้วย

๔.๒ คำว่า “ยาสามัญประจำบ้าน” ในกรอบสี่เหลี่ยมมีขนาดตัวอักษรที่สามารถอ่านได้ชัดเจน

๔.๓ คำว่า “ยาสิ้นอายุ” และแสดงวันเดือนปีที่ยาสิ้นอายุ

ให้ยาสามัญประจำบ้านตามประกาศฉบับนี้มีอายุการใช้ของยาได้ไม่เกิน ๒ ปี สำหรับยาน้ำ และไม่เกิน ๓ ปี สำหรับยารูปแบบอื่น เว้นแต่ยาใดที่มีหลักฐานชัดเจนแสดงว่ามีอายุการใช้มากกว่าที่กำหนด ให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีอำนาจขยายอายุการใช้ของยานั้นได้เป็นเฉพาะราย

๔.๔ ข้อความอื่นตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๕๗ (๒) แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๕ ยาสามัญประจำบ้านที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ก่อนวันที่ประกาศฉบับนี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นยาสามัญประจำบ้านต่อไปได้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ

ข้อ ๖ ให้ผู้รับอนุญาตผลิตยาแผนโบราณที่ประสงค์จะผลิตตำรับยาสามัญประจำบ้านตามประกาศฉบับนี้ ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนตำรับยา โดยต้องมีสูตรส่วนประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ วิธีการใช้ และข้อความคำเตือน ตามประกาศฉบับนี้ หรือตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการยา เมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับยาแล้ว จึงจะผลิตยานั้นได้

ข้อ ๗ ให้ผู้รับอนุญาตผลิตยาแผนโบราณที่มีตำรับยาตามประกาศฉบับนี้ และได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ก่อนที่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับที่ประสงค์จะให้ตำรับยานั้นเป็นยาสามัญประจำบ้านโดยไม่ต้องขอขึ้นทะเบียนตำรับยาใหม่ ขอแก้ไขรายการทะเบียนตำรับยา ภายในกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ

ข้อ ๘ ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒

กร ทักษะรังสี

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข